

Asia: VN/17575/2021-OKM-72

Luonnos hallituksen esitykseksi SORA-säännösten muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne esitykseen sisältyvistä ehdotuksista

Itä-Suomen yliopisto (yliopisto) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta. Yliopisto kannattaa SORA-lainsäädännön uudistamista. Yliopiston kokemuksen perusteella opiskelijoiden soveltuvuuteen liittyvät tilanteet ovat viime vuosina lisääntyneet. Erityisesti opiskelijoiden terveydentilaan ja huumausaineiden käyttöön liittyvät tilanteet ovat lisääntyneet.

Vireilletulon määrittely

Hallituksen esitysluonnoksessa esitetään, että opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva asia tulee vireille, kun opiskelija on määrätty 43 b §:n 1 momentissa tarkoitettuihin tarkastuksiin tai tutkimuksiin taikka kun opiskelijalle on varattu tilaisuus tulla opiskeluoikeuden peruuttamista koskevassa asiassa kuulluksi. Yliopisto katsoo, että vireilletulon ajankohdan määrittely jää tältä osin epäselväksi. Erityisesti on epäselvää, millä perusteella ratkaistaan, kumman edellytyksen täyttyminen käynnistää asian vireilletulon. Asian oikeusvaikutusten vuoksi sääntelyn tulisi olla yksiselitteistä.

Hallituksen esitysluonnoksen perustelutekstissä todetaan seuraavasti: ”Ennen asianosaisen kuulemista yliopisto voisi kuitenkin selvittää asiaa opiskelijan kanssa niin sanotussa epävirallisessa valmisteluvaiheessa. Tähän voi sisältyä esimerkiksi opiskelijan kanssa käytäviä ohjaus- ja huolenilmaisukeskusteluja, opiskelijan toimintakykyyn ja opiskeluedellytyksiin liittyvien seikkojen alustavaa arviointia sekä muita asian selvittämiseen liittyviä toimenpiteitä. Tällainen esiselvittely ei vielä merkitsisi opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan asian vireilletuloa, eikä siihen liity tässä laissa säädettyä ilmoitusvelvollisuutta tai muita vireilletulon oikeusvaikutuksia.”

Yliopisto katsoo, ettei kyseinen perustelukappale kuvaa menettelyä selkeällä tai oikeudellisesti onnistuneella tavalla. Voimassa olevan lainsäädännön esitöissä (HE 164/2010) korostetaan voimakkaasti opiskeluoikeuden peruuttamisen viimesijaisuutta sekä prosessiin liittyvää ohjausta ja tukea.

Nyt tarkastelun kohteena olevan hallituksen esitysluonnoksen tekstimuotoiluista syntyy kuitenkin virheellinen vaikutelma siitä, että ohjaus- ja huolenilmaisukeskustelut muodostaisivat osan viranomaisen opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvän hallintoasian käsittelyn selvittämisvelvollisuutta.

Yliopisto katsoo, että ennen opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan asian vireilletuloa ei voida ilman lainsäädännön tukea ryhtyä asian selvittämistoimiin riippumatta siitä, luonnehditaanko menettelyä viralliseksi tai epäviralliseksi. Yliopisto voi ja sen tulee keskustella opiskelijan kanssa ja toteuttaa yliopistolain 40 §:n 3 momentin mukaisia ohjaus- ja tukitoimia, mutta tätä ei voi rinnastaa hallintolain mukaiseen asian selvittämiseen.

Lisäksi yliopisto kiinnittää huomiota siihen, että esitetystä sääntelystä ei käy ilmi, mikä on oikeudellinen peruste sille, että yliopisto voisi ennen asian vireilletuloa kirjata tai muutoin käsitellä opiskelijan toimintakykyyn tai terveydentilaan liittyviä tietoja. Erityisesti jää epäselväksi, millä perusteella henkilötietoja, mukaan lukien erityisiin henkilötietoryhmiin sisältyviä tietoja, voidaan kerätä ja käsitellä tilanteessa, jossa asia ei vielä ole vireillä. Pelkästään hallituksen esityksen perusteluihin sisältyvät viittaus epäviralliseen selvittämiseen ei yliopiston käsityksen mukaan anna yliopistolle riittävää ja yksiselitteistä perustetta selvittää asiaa ja tehdä siihen liittyviä kirjauksia.

Yliopisto katsoo, että tältä osin esitettyä sääntelyä tulisi tämentää. Yliopistoilla tulisi olla selkeä ja nimenomainen oikeudellinen perusta opiskelijan toimintakykyyn ja terveydentilaan liittyvien havaintojen kirjaamiseen ja käsittelyyn jo ennen kuin opiskelija määrätään laissa tarkoitettuihin tarkastuksiin tai tutkimuksiin.

Rikostaustaperusteen laajentaminen koskemaan iäkkäiden ja vammaisten parissa työskentelyä

Yliopisto kannattaa SORA-lainsäädännön soveltamisalan laajentamista koskemaan aloja, joissa työskennellään iäkkäiden ja vammaisten parissa. Lisäksi yliopisto pitää perusteltuna ja tukee soveltamisalan laajentamista ihmiskauppaa koskeviin rikoksiin.

Perusteluissa s. 24 todetaan, että ”yliopistoissa farmasian koulutus olisi vastaavasti ainoa SORA-ala, joka jäisi kokonaan velvoitteen [rikosrekisteriotteen esittämisen] ulkopuolelle”. Farmasiassa ei tähän mennessä ole velvoitettu esittämään otetta, koska harjoitteluun ei sisälly olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä. Yliopiston käsityksen mukaan ei kuitenkaan ole perusteltua esittää sellaista käsitystä, ettei uusi sääntely toisi otteen esittämisvelvollisuutta farmasiaan. Apteeekeissa

työskennellään tyypillisesti olennaisesti sekä iäkkäiden että vammaisten kanssa, koska näillä ryhmillä on keskimäärin suurempi lääkehoidon tarve kuin muulla väestöllä. Farmaseuttisella henkilökunnalla on asiakkaiden neuvonta- ja opastusvelvollisuus. Yliopisto katsoo kestävämmäksi tilanteen, jossa tällaista harjoittelua voisi suorittaa opiskelija, jolla on taustalla huumausainetuomio.

Lainsäädännön tulisi ylipäänsä turvata tilanne, jossa yliopistot ratkaisevat itse koulutustaan koskevien sisällöllisten tietojen perusteella, missä SORA-koulutuksissa otteen esittämisen edellytykset täyttyvät. Opiskelija voi saattaa asian tuomioistuimen ratkaistavaksi, mikäli hän katsoo, etteivät edellytykset täyty, ja yliopisto tekee opiskeluoikeuden pidättämispäätöksen. Asiasta ei ole asianmukaista säätää esitöissä. Yliopisto katsookin, että perusteluissa oleva teksti tulisi poistaa.

Luonnoksessa esitetään, että velvollisuus rikosrekisteriotteen esittämiseen koskisi vain ensimmäistä harjoittelukertaa. Yliopisto pitää parempana pitäytyä nykyisessä sääntelyssä, joka jättää harkintavallan asiassa yliopistolle. Joissakin koulutuksissa harjoittelujen välillä voi olla vuosien ero, opiskelijoiden opiskeluoikeuden kesto voi olla hyvin pitkä tai otteen uudelle esittämiseksi voi olla muu peruste, kuten muuta kautta saatu tieto opiskelijan tuomitsemisesta rikoksesta. Esitetty sääntely estäisi otteen pyytämisen toistamiseen sellaisessakin tapauksessa, jossa sen pyytämiseen on painavat perusteet. Esityksessä ei myöskään ole esitetty riittäviä perusteita rajoitukselle. Käytännössä ehdotettu sääntely merkitsee sitä, että yliopistolla ei ole mahdollisuutta varmistaa, onko harjoitteluun osallistuva opiskelija syllistynyt yliopistolain tarkoittamiin rikoksiin. Ehdotettu sääntely ei näistä syistä ole kannatettava.

Esityksessä on todettu s. 29, että ”rikostuomioita koskevat tiedot ovat yksityiselämään kuuluvia henkilötietoja. Otteen pyytämisen piiriin tulisi suurempi joukko opiskelijoita, mikä lisäisi tilanteita, joissa opiskelijan yksityiselämää koskevia tietoja käsitellään ja arvioidaan. – – – Sääntelyllä voi olla vaikutuksia opiskelijoiden kokemukseen yksityisyydestään.” Tältä osin yliopisto toteaa, että rikos ei ole rikokseen syyllistyneen yksityisyyden suojan piiriin kuuluva asia, vaikkakin rikosasian käsittely julkisesti saattaa tietyissä tilanteissa merkitä liian pitkälle menevää puuttumista yksityisyyden suojaan (ks. esim. KKO 2023:69). Rikostiedot eivät ole myöskään henkilötietoasetuksen mukaisia erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Henkilötietoasetus edellyttää, että rikostuomiotietojen käsittelystä suojatoimineen on säädetty kansallisessa laissa, mutta tämä ei tee rikostiedoista yksityiselämää koskevia tietoja tai erityisiin ryhmiin kuuluvia tietoja.

Toiseen koulutukseen siirtäminen vain peruuttamisen yhteydessä

Ehdotus on tältä osin kannatettava. Sääntelyllä ehkäistään myös tilannetta, jossa opiskelija peruuttamispäätöksen sijasta siirretään opiskelemaan toista alaa ja hän voi myöhemmin hakeutua SORA alalle opiskelijaksi, kun peruuttamispäätöstä ei ole tehty eikä SORA prosessi siirron myötä enää ole vireillä. SORA prosessin vireilläolo ei sinänsä estä opiskelijaa hakeutumasta omatoimisesti siirtohaussa toiseen koulutukseen. Tällöin yliopistolla on nykyisen yliopistolain 43 b §:n 5 momentin nojalla oikeus saada tieto vireillä olevasta SORA prosessista.

Luonnoksessa arvioidaan s. 30 alkaen myös mahdollisuutta ulottaa tiedonsaantioikeus vireille tulleisiin SORA prosesseihin myös muihin kuin siirtohakuihin. Luonnoksessa esitetyt perustelut tämän uudistuksen toteuttamatta jättämiselle eivät ole vakuuttavat. Vireillä olemisella on jo nyt oikeusvaikutuksia, kuten ilmoitusvelvollisuus Lupa ja valvontavirastolle (Luva). Luonnoksessa todetaan, että ”koulutuksen järjestäjillä on opiskelun ja harjoittelun aikana käytössään ajantasaiset ja konkreettiset havainnot opiskelijan toiminnasta, joiden perusteella opiskeluoikeutta voidaan luotettavasti arvioida. Myös terveydentilaa ja toimintakykyä koskevat lausunnot sekä harjoittelujaksojen arvioinnit tarjoavat vireilläolotietoa täsmällisempää ja oikeusturvaa paremmin turvaavaa tietoa.” Nämä perustelut sivuuttavat kokonaan sen toisaalla luonnoksessakin mainitun tyypillisen tilanteen, että opiskelija katoaa SORA prosessin tultua vireille ja hakeutuu opiskelemaan toiseen oppilaitokseen. Tällöin hänellä ei opiskelijaksi valittaessa ole velvollisuutta ilmoittaa prosessista, eikä koulutuksen järjestäjällä luonnollisesti voi olla käytössään havaintoja, lausuntoja tai arviointeja.

Opiskelijan oikeus jälkiohjaukseen

Suurimmassa osassa SORA-prosesseja syy peruuttamiseen on opiskelijan päihderiippuvuus tai psyykkiset häiriöt. Tällaisissa tilanteissa toiseen koulutukseen hakeutuminen ei tyypillisesti ole ratkaisu ongelmaan, ei myöskään TE-toimistojen tarjoamat palvelut. Opiskelija tarvitsee ensin terveydenhuollon palveluja, jotta hän voisi saavuttaa opiskelukyvyn.

Osallistumisoikeuden epääminen käytännön tehtäviin tai harjoitteluun prosessin ajaksi

Esitetty sääntely on tältä osin kannatettavaa.

Opiskeluoikeuden pidättämisen siirtäminen rehtorille

Yliopisto katsoo, että yksittäisiin opiskelijoihin kohdistuva päätöksenteko ei ylipäänsä istu parhaalla mahdollisella tavalla yliopistolain rehtorille säädettyjen tehtävien kokonaisuuteen.

Yliopistolaki jättää tällä hetkellä yliopistojen itsehallintoa turvaten yliopistojen omien normien (johtosäännön), varaan sen, kuka käyttää yliopistossa toimivaltaa opiskelijaksi ottamista koskevilla asioissa. Vastaavasti yliopistolaissa tulisi säätää eri turvaamistoimien osalta yliopiston toimivallasta ilman, että toimivaltaa sidotaan suoraan tiettyyn yksittäiseen toimijaan. Käytännössä toimivallan käyttäjä voisi luontevaksi asettua yliopistoissa se taho, joka on myös päättänyt opiskelijaksi ottamisesta.

Sen sijaan on luontevaa ja perusteltua, että opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva päätös kuuluu monijäsenisen toimielimen toimivaltaan, ottaen huomioon päätöksen merkittävät oikeusvaikutukset opiskelijan aseman kannalta.

Opiskeluoikeuden pidättämisen nojalla peruuttaminen

Yliopisto kannattaa opiskeluoikeuden pidättämisperusteista peruuttamista. Luonnos on siten selkeää parannus vuoden 2021 HE-luonnokseen, jossa oli ehdotettu opiskeluoikeuden peruuttamisen sijasta opiskeluoikeuden menetystä vastaavin perustein.

Pidättämisspäättöstä koskevaa sanamuotoa olisi perusteltua tarkentaa: luonnoksessa todetaan: ”Jos opiskelija kieltäytyy 43 b §:n 1 momentissa tarkoitetuista terveydentilan toteamiseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista, häneltä voidaan pidättää opiskeluoikeus siihen asti, kunnes hän toimittaa todistuksen mainittuihin tarkastuksiin ja tutkimuksiin osallistumisesta.” (vrt. nykyinen sanamuoto ”kunnes hän suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin”). Ehdotetussa sanamuodossa jää epäselväksi, tarkoitetaanko osallistumista siten, että 43 b §:n 2 momentissa tarkoitettu todistus on mahdollista laatia, vai vain todistusta siitä, että opiskelija esimerkiksi on saapunut ensimmäiselle vastaanotolle, vai suoraan 43 b §:n 2 momentin mukaista lääkärin kirjallista lausuntoa. Sanamuotoa tulee tältä osin tarkentaa siten, ettei pelkkä todistus ensimmäiselle vastaanotolle tms. osallistumisesta riitä.

Opiskeluoikeuden pidättämisen oikeusvaikutukset ovat nykyisessä lainsäädännössä epäselvät, eikä luonnos tältä osin selvennä oikeustilaa. Asiaa voisi selvittää suhteessa määräaikaiseen erottamiseen: ovatko näiden oikeusvaikutukset identtiset vai eroavatko ne toisistaan, ja miten.

Henkilötietojen käsittely

On perusteltua selvittää pykälän sisältöä luonnoksen mukaisesti siten, että se koskee vain SORA-tietojen käsittelyä. Selventämisen tulisi ulottua myös pykälän otsikkoon, koska pykälä sijaitsee keskellä ylipäänsä opiskelijoita käsittelevää yliopistolain lukua.

Yliopistolakiin tarvitaan ehdottomasti myös säännös opiskelijoiden terveydentilatietojen käsittelystä muussa kuin SORA-prosessiin liittyvässä tarkoituksessa. Opiskelijoiden ja hakijoiden terveydentilatietoja käsitellään esimerkiksi kohtuullisia mukautuksia (yksilöllisiä järjestelyjä) varten, lisääjän hakemusmenettelyssä, opiskelijan ohjauksen yhteydessä ja opintopsykologitoiminnassa. Opiskelijat eivät kuitenkaan ole potilaan asemassa, joten tietojen käsittelyyn ei sovelleta

potilastietoja koskevaa lainsäädäntöä, vaan käsittely on yleisen julkisuus- ja tietosuojalainsäädännön mukaista.

Henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn vähäisyys on johtanut korkeakoulukentällä erilaisiin näkemyksiin myös sen osalta, voiko korkeakoulu tai opettajat vaatia opiskelijaa esittämään opetukseen liittyvän poissaolonsa perusteeksi selvitystä terveydentilastaan. Näistä syistä yliopistolakiin tulisi sisällyttää erillinen säännös erityisten henkilötietoryhmien käsittelystä muissa kuin SORA-lainsäädännön kaltaisissa tilanteissa.

Yliopisto kiinnittää tässä yhteydessä huomiota siihen, että säännöksessä on säilytetty kohta ”Tiedot tulee poistaa rekisteristä välittömästi, kun niiden säilyttämiselle ei ole enää lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta, kuitenkin viimeistään neljän vuoden kuluttua tietojen merkitsemisestä rekisteriin.” Tämä neljän vuoden rajausta on jo lakia säädettäessä näyttäytynyt perustelemattomaksi ja mielivaltaiseksi. Merkintöjen poistovelvoitteen määräaika tarkoittaisi, että lähes kaikissa SORA-tutkinnoissa merkinnät tulisi poistaa kesken opintojen riippumatta siitä, onko tiedon käsittelylle edelleen lakisääteisten tehtävien edellyttämä peruste. Neljän vuoden määräaika ei ole perusteltu sen paremmin aiemmissa kuin nykyisissäkään esityksissä. Tietojen poistaminen säännöksen mukaisesti tarkoittaa myös, ettei monissa tapauksissa olisi mahdollista arvioida opiskeluoikeuden palauttamisen edellytyksiä, koska ei olisi enää tietoa peruuttamiseen johtaneista syistä.

Huumausaineisiin liittyvät säännösehdotukset

Yliopiston kokemuksen perusteella huumausaineisiin liittyvät SORA-tapaukset ovat viime vuosina lisääntyneet merkittävästi. Tästä syystä voimassa olevaan yliopistolakiin sisältyvää huumausaineisiin liittyvää sääntelyä on tarpeen täsmentää. Yliopisto kannattaa siten hallituksen esityksessä ehdotettuja muutoksia. Yliopisto kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että sekä voimassa olevan että ehdotetun sääntelyn perusteella jää osin epäselväksi, miten yliopiston tulee menetellä positiivisen huumausainetestituloksen ilmetessä. Sääntelystä ei käy riittävän selvästi ilmi esimerkiksi se, kuinka usein opiskelijaa tulisi testata, miten tulee suhtautua keskenään ristiriitaisiin testituloksiin tai millä edellytyksillä jatkotoimenpiteisiin ryhdytään. Yliopisto katsoo, että säännösperusteluissa voisi olla mahdollista kuvata huumausainetestaukseen liittyviä toimia.

Kommentit ehdotusten vaikutuksista

-

Mitä näkemyksiä teillä on ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen yhteisestä SORA-oppaasta?

Yliopistojen OHA-forum on laatinut voimassa olevaan lainsäädäntöön perustuvan SORA-ohjeistuksen yliopistoille. Koska lainsäädäntö jättää harkintavaltaa ja on osittain haastavasti sovellettavaa, on

kyseinen ohje tarpeellinen. Tästä syystä kansallinen SORA-opas voisi olla hyödyllinen. Jos kansallinen opas laaditaan, tulee yliopistoilla olla edustus sitä laadittaessa.

Muut huomiot esitysluonnoksesta

Osaamistavoitteiden mukauttaminen

Lainsäädäntöuudistuksen yhteydessä tulisi tarkastella laajemmin soveltuvuuteen liittyviä kysymyksiä. Esitys ei sisällä uutta sääntelyä 37 a §:n mukaisista kohtuullisista toimista, joilla tavoitellaan terveydentilan opinnoille aiheuttamien esteiden poistamista. Kyseinen yliopistolain säännös ei nykyisellään ole erityisen selkeä suhteessa yhdenvertaisuuslain sääntelyyn kohtuullisista mukautuksista.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on esittänyt mukautusvelvollisuudesta korkeakouluopinnoissa kantoja, joiden mukaan ”mukautusten ulkopuolelle voi yllä selostettujen oikeusohjeiden perusteella jättää lähtökohtaisesti ainoastaan tutkinnon keskeisimmät osaamistavoitteet” (Yhdenvertaisuusvaltuutetun kantoja mukautusvelvollisuudesta korkeakouluopinnoissa, jaettu yliopistojen juristeille 1.4.2026).

Kohtuullisten mukautusten kohdistaminen tutkinnon ja sen osien osaamistavoitteisiin voi merkitä tosiasiallisesti sitä, ettei opiskelija saavuta tutkintoasetuksessa (VNA 794/2004) eikä yliopiston opetussuunnitelmassa asetettuja tutkintotavoitteita. Erityinen osaamistavoitteiden kohtuullisiin mukautuksiin liittyvä oikeudellinen ongelma liittyy niiden suhteeseen kelpoisuuden tuottaviin opintoihin. Yliopisto kiinnittää huomiota siihen, että olisi perusteltua arvioida, tarvitaanko osaamistavoitteiden mukauttamisesta yliopistolakiin erityistä lainsäädäntöä. Muilla koulutusasteilla tällaista lainsäädäntöä on annettu.

Soveltamisala

Luonnoksessa on todettu s. 63, että yliopistoasetusta on tarkoitus tarkastella erikseen sen suhteen, tulisiko ainakin joiltakin osin mahdollistaa SORA säännösten soveltaminen myös SORA tutkinnon osia esimerkiksi avoimessa korkeakouluopetuksessa suorittaviin opiskelijoihin ja mainittuihin opintoihin hakeutuviin henkilöihin. Lisäksi mainittuja säännöksiä on tarkoitus tarkastella myös sen suhteen, tulisiko SORA tutkintoja olla muitakin kuin mainituissa asetuksissa luetellut tutkinnot. Luonnoksessa mainitaan tällaisena ravitsemusterapeutin tutkinto. Yliopisto pitää erittäin tärkeänä, että asetusta tältä osin tarkastellaan ja tehdään siihen tarvittavat muutokset.

Yliopistojen toiminnassa on koko SORA lainsäädännön voimassaoloajan ilmennyt tarvetta soveltamisalan laajentamiseen. Yliopistoissa on muutamia koulutuksia, joissa on potilas ja

asiakasturvallisuuteen tai alaikäisten turvallisuuteen liittyvä tarve pystyä tarvittaessa puuttumaan riskeihin, mutta jotka eivät kuulu SORA säännösten soveltamisalaan. Näitä ovat ainakin ravitsemusterapeutin koulutus ja eläinlääkärikoulutus.

Ravitsemusterapeutit ovat terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 5 §:n 1 momentin nojalla laillistettuja terveydenhuollon ammattihenkilöitä, jotka työskentelevät potilaiden ja asiakkaiden parissa mm. perusterveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa. Yliopisto esittää, että SORA lainsäädännön soveltamisalaa laajennetaan koskemaan myös ravitsemusterapiaa. Voimassa olevan sääntelyn mukaan SORA lainsäädäntöä sovelletaan käytännössä kaikkiin muihin yliopistollisiin koulutuksiin, joista valmistutaan potilastyöhön terveydenhuollossa, mutta ei ravitsemusterapeuteiksi opiskeleviin. Sekä ravitsemusterapiaopintoihin sisältyvät harjoittelujaksot että ravitsemusterapeutin ammattitoiminta valmistumisen jälkeen liittyvät keskeisesti potilasturvallisuuteen. Lisäksi ravitsemusterapeuteiksi opiskelevat osallistuvat jo opintojensa aikana potilastyöhön, jossa kohderyhmänä ovat myös lapset, vammaiset ja vanhukset.

Eläinlääketieteen opinnoissa käsitellään lääkeaineita, huumaavia ja myrkyllisiä aineita sekä vastataan eläinpotilaiden turvallisuudesta, jolla on suora yhteys myös ihmisten turvallisuuteen esimerkiksi zoonoosien kautta. Eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetun lain mukaan eläimet ovat potilaita, joten potilasturvallisuus koskee myös eläimiä, minkä lisäksi on huolehdittava hoitohenkilökunnan ja eläinten omistajien turvallisuudesta. Opiskelijoiden tulee koulutuksen aikana saavuttaa EU:n ammattipätevyysdirektiivin edellyttämä osaaminen. Tämä edellyttää riittävää motorista toimintakykyä, aistitoimintoja ja psyykkistä terveyttä, jotta työskentely eläinten – erityisesti suurten tuotantoeläinten – ja vaativissa ympäristöissä on turvallista. Vastaavat terveydentilavaatimukset kuin lääketieteessä ovat pitkälti perusteltuja myös eläinlääketieteessä.

Ruokavirastolla on jo valmistuneiden osalta toimivalta keskeyttää harjoittelu tai rajoittaa ammatinharjoittamisoikeutta, jos toiminta vaarantaa ihmisten tai eläinten terveyden, mutta vastaaviin epäkohtiin ei voida tehokkaasti puuttua opiskeluoikeuden aikana. Tämä puoltaisi eläinlääkärikoulutuksen sisällyttämistä SORA säännösten soveltamisalaan. Tämä saattaisi edellyttää yliopistolain sanamuodon täsmentämistä siten, että potilasturvallisuus kattaisi nimenomaisesti myös eläimet, sekä laajempaa tarkastelua eläinten parissa tehtävien koulutusten osalta.

Sosiaali ja terveysministeriön luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi terveydenhuoltolain ja sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta on parhaillaan lausuntokierroksella. Esitys koskee psykoterapeuttikoulutuksen uudistamista. Kyseisessä luonnoksessa ei ole lainkaan käsitelty SORA säännösten soveltamista kaksiportaiseksi muutettavan psykoterapeuttikoulutuksen ensimmäiseen portaaseen. Luonnoksen mukainen lainsäädäntö aiheuttaisi sen, ettei psykoterapeuttikoulutuksen ensimmäiseen portaaseen hakeutumiseen tai sen suorittamiseen sovellettaisi SORA säännöksiä silloin, kun opinnot eivät sisälly tutkintokoulutukseen, koska ensimmäistä porrasta ei olisi lainsäädännössä määritelty osaksi psykoterapeuttikoulutusta.

Erikoislääkäri ja erikoishammaslääkärikoulutukset suoritetaan erikoislääkäri ja erikoishammaslääkärikoulutuksesta sekä yleislääketieteen erityiskoulutuksesta annetun asetuksen mukaisesti käytännön koulutuksen ja teoriakoulutuksen yhdistelmänä. Koulutukset eivät kuulu SORA säännösten soveltamisalaan, vaikka niihin sisältyy vaativaa potilastyöskentelyä, erikoistumisalasta riippuen myös työskentelyä erityisen haavoittuvien ryhmien, kuten mielenterveyspotilaiden tai lapsipotilaiden, parissa. Yliopistoilla ei nykytilanteessa ole riittäviä lainsäädännön suomia välineitä puuttua näissä koulutuksissa ilmenneisiin turvallisuusriskeihin. Viime vuosina on esimerkiksi ollut tapaus, jossa yliopisto oli hakenut Korkeimmalta hallinto oikeudelta purkua erikoislääkärikoulutuksen opiskeluoikeuden myöntävään päätökseen. Korkein hallinto oikeus hylkäsi purkuhakemuksen, vaikka Valvira oli rajoittanut kyseisen erikoislääkärikoulutettavan ammatinharjoittamisoikeutta ja antanut hänelle kirjallisen varoituksen. Rajoituksen ja varoituksen perusteena olivat potilasturvallisuuteen liittyvät seikat.

Yliopisto korostaa, että yliopistoja tulee kuulla erikseen asetusmuutoksista.

Kuulemissäännökset

Yliopisto katsoo, että viittaukset hallintolain kuulemista koskevaan sääntelyyn ovat tarpeettomia ja omiaan pikemminkin aiheuttamaan sekaannusta kuin lisäämään informaatiota. Yliopistolain 30 §:n 1 momentin mukaan yliopistojen toimintaan sovelletaan hallintolakia. Ammattikorkeakoululain sääntely on tältä osin yliopistolakia vastaavaa. Mikäli tiettyyn asiaan liittyvässä kuulemismenettelyssä on kyse muusta kuin hallintolain mukaisesta kuulemisesta, on näiden asioiden osalta tarpeen sisällyttää asiasta nimenomainen sääntely yliopistolakiin. Tällaisessa tapauksessa on kyse erityislain säännöksestä, joka syrjäyttää yleislain.

Yliopistolaissa ei sitä vastoin tule yksittäisten säännösten yhteydessä erikseen todeta, että asiaan sovelletaan yleislain mukaista kuulemismenettelyä. Mikäli viittaus hallintolakiin haluttaisiin sisällyttää yksittäisiin säännöksiin, tulisi tämä lain soveltamisen selkeyttämiseksi tehdä systemaattisesti kaikkiin niihin yliopistolain säännöksiin, joihin kuulemismenettely liittyy. Tällaiset viittaukset eivät kuitenkaan ole tarpeen ja voivat osaltaan aiheuttaa epäselvyyttä lain soveltamistilanteissa.

Kosonen Jonna
Itä-Suomen yliopisto - Lakipalvelut